

φαλήν κλίνη ἢ θυγάτηρ τῶν Καισάρων, κατέρυγεν εἰς τὴν διαίταν τῆς Οὐγγρίας βάλλουσα τὰς ἐλπίδας αὐτῆς εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Οὐγγρικοῦ χαρ-
κιτροῦ.

Ἐγκαταλειμμένη, εἶπεν, ἀπὸ τοὺς φίλους μου, κα-
τατρεχομένη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου, προδομένη ἀπὸ
αὐτοὺς μου τοὺς εἰκείους, ἀλλήν δὲν ἔχω καταφυγὴν
εἰμὴ τὴν πίστιν σας, ὦ Οὐγγροι, τὴν ἀνδρίαν σας καὶ
τὴν σταθερότητά μου. Ἰδοὺ παρακαταθέτω εἰς τὰς χεῖ-
ράς σας τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱὸν τῶν βασιλέων σας
παρ' ὑμῶν προσδοκῶσι τὴν σωτηρίαν των!

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀπαγγελλθέντες λατινιστὶ ἠλέκτρισαν
τὴν Συνέλευσιν. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνίστανται,
τινὲς ὁρμῶσι μέχρι τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου ὡς κύμα
κορυφούμενον καὶ φλοισβοῦν, καὶ ὑπὲρ τὸ ὅποιον ὑφῴται
ὑπερῆφάνως ἡ κεφαλὴ τῆς βασιλείας. Μὲ τὸ ξίφος
εἰς τὰς χεῖρας, μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς οἱ
Οὐγγροι κραυγάζουσιν ὁμοφώνως ὅλοι. Ἄς ἀποθάνωμεν
ὑπὲρ τοῦ βασιλείως μας τῆς Μαρίας Θερεσίας. Καὶ
ἐτήρησαν τὸν ὄρκον των.

Ὅτι περιωθεῖσα ἡ Αὐστρία διεφύλαξε τὸν βαθμὸν
τῆς εἰς τὴν Εὐρώπῃ· ἀλλὰ, φεῦ! ἐλησμόνησε ταχέως
τὴν γενναιότητα τῶν συμμάχων τῆς Οὐγγρων· τί λέ-
γω· τὴν ἐθεώρησεν ὡς ἔγκλημά των.

Ἡ Αὐστρία ἐμελέτησε κατὰ βάθος καὶ ἔβαλεν εἰς
πράξιν τὸν λόγον τοῦ Τακίτου, διὲ ἡ εὐγνωμοσύνη
φέρει δυστυχίαν εἰς τοὺς λαοὺς.

(Μετάφρ. Ι. Κ.)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΑΣΣΟΣ.

Ἡ εἰμαρμένη τῶν πλείστων μεγάλων ἐπικῶν ποιη-
τῶν τοὺς κατεδίκασεν ἀεῖποτε εἰς τὴν καταδίωξιν,
τὴν πενίαν, τὴν ἐξορίαν, καὶ τὰς περιπετείας ἀπάσας
ὑπάρξεως δυστυχούς, ἐνεκα τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν
καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζων·
ὡς ὁ Δάντης, ὁ Μίλτων καὶ ὁ Καμοένσος, οὕτω καὶ
ὁ Τάσος δὲν διέφυγε τὴν σκληρὰν ταύτην δοκιμα-
σίαν. Ὡς ποιητοῦ, τοῦ Βερνάρδου Τάσσου, ἐγεννήθη
τὴν 11 Μαρτίου 1544, ἐν Σορέντῃ, μικρᾷ τῆς Ἰτα-
λίας πόλει, ἡ τοποθεσία τῆς ὁποίας βρίθκει καλλονῶν
ἀπεριγράπτων.

Ἡ παιδικὴ αὐτοῦ ἡλικία παρίστησι ἐν τῶν περι-
εργότερων παραδειγματῶν νοσητικῆς προϋμότητος. Εἷς
τῶν βιογράφων αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτου
τῆς ἡλικίας του ἔτους ἤρξατο νὰ διμιλῇ ἀτραυλίστως·
ἐνῷ, τὸ περιεργότερον, ὁ Τάσος ἔσχεν ἐφ' ὅλην αὐ-
τοῦ τὴν ζωὴν τὸν λόγον βραδύν, καὶ εἰδὸς τι βιττα-
ρισμοῦ· ἐκ τῆς μικροτέρας αὐτοῦ ἡλικίας ἦν ἀεῖποτε
ἐμβριθὴς καὶ μελετητικὸς· οὐδὲ εἰδὸς τι αὐτὸν ποτὲ
γελῶντα, ἢ μειδιῶντα, ἢ κλαίοντα. Αἱ πρῶται αὐτοῦ
σπουδαὶ ὑπῆρξαν ἅπασι φιλολογικαὶ· μιμούμενος δὲ
τὸν πατέρα αὐτοῦ κατεγίνετο ἀδιακόπως εἰς συνθέ-
σεις ποιητικὰς, καὶ ἐνδελεχῇ ἀνάγνωσιν τῶν ποιημά-
των Δάντου, Πετράρχου, καὶ Βοκαχίου. Ὁ Βερ-
νάρδος βλέπων τὴν πρὸς τὴν ποίησιν κλίσιν τοῦ νέου
καὶ φεβηθεὶς περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ, ἠνάγκασεν

αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐκὼν ἀέκων τὰς ἐπιθυμητὰς
σπουδὰς του, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ εἰς Παδουάν τὴν νο-
μικὴν. Τῷ ὄντι, ὁ Τορκουάτος ἤρξατο κατὰ τὸ δέκα-
τον ἔκτον ἔτος αὐτοῦ τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς ὑπὸ
τὸν διαδόχον Παγκρόλῃν· ἀλλὰ κατὰ τὸ δωδέκα-
τον ἔβδομον συνέθεσεν . . . ἔπος, τὸν Rinaldo, ποίη-
μα ἡρωϊκὸν εἰς ἄσματα δώδεκα, δημοσιευθὲν ἐν Βενε-
τίᾳ, καὶ τοι ἀκοντος τοῦ πατρὸς του κατὰ τὰ 1562,
καὶ τὸ ὅποιον ὑπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὅλη ἡ Ἰτα-
λία. Κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν συνέλαβε τὴν
ιδεάν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ποιήματος τῆς Ἱερουσαλήμ,
οὗτινος μέρη τινα συνέθεσεν ἐν Βολωνίᾳ. Κατὰ δὲ τὰ
1565 προσελκλήθη εἰς Φεβέρاران ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου
Λουδοβίκου Δέστε, ὅστις κατέστησεν αὐτὸν ἓνα τῶν
εὐγενῶν του, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γάμων τῆς
ἀρχιδουκίσσης τῆς Αὐστρίας μετὰ τοῦ δουκὸς Ἀλ-
φόνσου Β'. Τὰ συμπόσια ἅτινα ἔδωκεν ἐπὶ ἓνα σχε-
δὸν μῆνα ἡμεγαλοπρεπῆς καὶ ἐλευθέρως αὐτὴ αὐλὴ,
κατέπληξαν ἰσχυρῶς τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τρα-
φέντος ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν μυθιστοριῶν τῶν ἰπ-
ποτικῶν χρόνων, καὶ βλέποντος ἤδη πραγματοποιέμενας
εἰς τὰ παῖγνια καὶ τοὺς ἀγῶνας τὰς λαμπροτέρας ρω-
μαντικὰς σκηνάς.

Μετὰ τὸ πέραν τῶν συμποσίων καὶ τῶν πανηγύ-
ρων τούτων ὁ Τάσος κατέστη οἰκεῖος τῆς δουικῆς
οἰκογενείας, καὶ ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὰς ἀδελφὰς τοῦ
δουκὸς καὶ τοῦ καρδινάλιου, Λουκρητίαν καὶ Λεωνώ-
ραν Δέστε· ἡ μήτηρ αὐτῶν ἀνέθρεψεν αὐτὰς δι' ἐπι-
μελοῦς ἀνατροφῆς, ἐμπνεύσασα αὐταῖς ἐκ παιδικῆς
ἡλικίας τὸν πρὸς τὰ γράμματα, τὴν ποίησιν καὶ τὴν
μουσικὴν ἔρωτα. Διὰ τῶν ἐνθαρρύνσεων τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτῶν Ἀλφόνσου, ὁ Τάσος ἐπανάλαβε τὴν πρὸ δύο
ἔτων διακοπεῖσταν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἀνα-
γιγνώσκων συγχρόνως τὰ μέλη αὐτοῦ εἰς τὰς δύο
πριγγιπέσσας. Μετὰ τινα χρόνον ἀνεχώρησεν εἰς
Γαλλίαν, ἀκόλουθος τοῦ καρδινάλιου Λουδοβίκου Δέστε·
ὅστις, ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας
Κάρολον Θ', ἐπισκεφθεὶς, ἐπαρουσίασεν αὐτῷ τὸν
Τάσσον διὰ τῶν ἐξῆς λόγων. «Ἰδοὺ ὁ φάλης τοῦ
Γοδεφροῦ καὶ τῶν ἄλλων Γάλλων ἡρώων, οὔτινες
τοσάκις διέπρεψαν κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἱερου-
σαλήμ. » Ὁ Τάσος ἐγνώρισε καὶ ἐκαλλιέργει τὴν
φιλίαν τοῦ Ῥονσάνδου, ἡ φήμη τοῦ ὁποίου ἦν μεγίστη
κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Γαλλίᾳ, καὶ πρὸς δι' ἀνε-
γνώσεν πολλὰ ἄσματα τοῦ ποιήματος αὐτοῦ Γοδε-
φροῦ (πρώτου τίτλου τῆς Ἱερουσαλήμ.) Συκοφαν-
τηθεὶς πρὸς τὸν καρδινάλιον, καὶ δυσαρεστηθεὶς ἐγ-
κατέλειψεν αὐτὸν ἵνα ἐπιστρέψῃ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐνθα
ἐπέτυχε θέσιν ἐντιμον ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Φεβέρρας
παρὰ τῷ Ἀλφόνσῳ. Ἐνῷ δὲ περιηγεῖτο μετὰ τοῦ
δουκὸς ἐν Ῥώμῃ, ἔσχεν ὁ ποιητὴς τὴν εὐκαιρίαν πρὸς
σύνθεσιν τοῦ ὠραίου αὐτοῦ ποιμηνικοῦ δράματος, τοῦ
Ἀμύντα, πρωτοτύπου τῆς δραματικῆς, καὶ ἀρι-
στουργῆματος τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας. Ὅκτω ἔτη
μετὰ ταῦτα συνώδευσε τὸν δούκα τῆς Φεβέρρας, κα-
τὰ τινα πρὸς τὸν Ἑρρίκον Γ'. ὁδοιπορίαν αὐτοῦ· τὸ
δὲ ἐπόμενον ἔτος, 1575, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐ-
τοῦ ἐτελείωσε τὸ ἀριστοῦργημα τῆς Ἰταλικῆς ποιή-
σεως, τὴν ἐλευθέραν Ἱερουσαλήμ. Ἐκτοτε ἤρξαν-
το πλέον αἱ δυστυχίαι τοῦ ποιητοῦ τούτου, ἐπειδὴ

παραϊωθέντος τοῦ ποιήματός του ἀπώλεσε μετὰ τῆς ἐμπνέσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὃν κατέβαλε τὴν ἡσυχίαν τοῦ πνεύματος.

Ἀνησυχία, ὑποψία, μελαγχολία καὶ θλίψις βαθυτάτῃ κατελαβόν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν εὐαίσθητον αὐτοῦ ψυχὴν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐτυχε περιστάσιν τινα καθ' ἣν ἔδειξε τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Ἀνακαλύψας τὴν προδοσίαν τὴν ὁποίαν ἀνθρωπὸς τις, τὸν φίλον προσποιούμενος, ἐχάλκευσε κατ' αὐτοῦ τὴν ἐμπιστοσύνην του καταχρώμενος, καὶ ἀπαντήσας αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου, ἐζήτησε νὰ ἐξηγηθῇ μετ' αὐτοῦ. Ὁ ὑποκριτὴς οὗτος ἀντι, ἀπολογηθεὶς, νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, ἀπεκρίθη αὐθαδῶς ὀνειδιζὼν ἐπὶ αὐτὸν ὡς ψεύστην. Ὁ ποιητὴς ἀνταπεκρίθη τότε πρὸς αὐτὸν διὰ κολάφου ἰσχυροῦ. Ἀλλ, ὁ φίλος δειλὸς καὶ προπετὴς ἅμα, ἀπεσύρθη ἄφωνος μετὰ τινος δὲ ἡμέρας συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν, ἀπαντήσας τὸν Τάσσον ἐπὶ τῆς δημοσίου πλατείας, ἐπιτίπτει μετ' αὐτῶν κατ' αὐτοῦ, ὅστις, κἀτοχος τῆς τῶν ἱπποτῶν ἀρετῆς, ἐστράφη, καὶ ξιφουλκῆσας τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς δειλοὺς δολοφόνους.

Ἡ μονομαχία τοῦ Τάσσου, καὶ ἡ φήμη ὅτι τὸ ποίημα αὐτοῦ ἐξετυποῦτο ὑπὸ τινος πρὶν αὐτὸς περαιώσει τὰς ἐπ' αὐτοῦ διορθώσεις του, ἠρξήσαν τὴν μελαγχολίαν του. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει κατέλαβε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀνησυχία ἰσχυρὰ περὶ - τῆς ὀρθότητος τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ πίστεως· διὸ καὶ ἐπορεύθη ἵνα συμβουλευθῇ τὸν ἱεροδικαστὴν τῆς Βολωνίας, ὅστις μάτην ἐδοκίμασε νὰ καταπέσῃ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ αὐτόν.

Ἐσπέραν τινα τῆς 17 Ἰουλίου 1577, ἔσυρεν ἐντὸς τῶν δωματίων τῆς δουκίσσης Δε-Ὀρβίνης, τὸ μαχαίριον αὐτοῦ κατὰ τινος ὑπρέτου πρὸς ὃν συνέλαβεν ὑποψίας. Ὁ δοῦξ διέταξε νὰ συλλαβῶσιν αὐτόν καὶ νὰ τὸν περιορίσωσιν ἐντὸς τῶν μικρῶν δωματίων τῶν τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου ὀριζόντων, Βραδύτερον δὲ ἀπεφάσισεν νὰ τὸν ἀποπέμψῃ τῆς Φεβράριας, ἀποστείλας αὐτόν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου. Ἐκεῖ ὁ Τάσσος ἤρχισε νὰ κυττάζεται ἄκουσίως ὑπὸ ἱατρῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν φανταζόμενος ὅτι δὲν εἶχε μεγάλῃν αὐτῶν γρίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενος ὅτι μὴ ἀναμείξωσι δηλητήριον μετὰ τῶν ἱατρικῶν των. Ὁ δοῦξ δυσηρεστημένος ἐκ πολλῶν ἐπιστολῶν ἃς ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, ἀπηγόρευσε αὐτῷ αὐστηρότατα τὴν συνέχειαν τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐδιπλασίασε τὴν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ δυστήνου ποιητοῦ ταραχὴν, τὰς ὑποψίας καὶ τοὺς τρόμους αὐτοῦ· ἐπὶ τέλους δραξάς στιγμὴν τινα, καθ' ἣν ἔμεινε μόνον, ἐξῆλθε τῆς μονῆς, καὶ μετ' ὀλίγον τῆς Φεβράριας, φεύγων νύκτα, ἄνευ ἀργυρίου, ἄνευ ὁδηγοῦ καὶ σχεδὸν γυμνὸς ἐνδυμάτων.

Ὁ Τάσσος ρηθῆς εἰς Σορρέντην παρὰ τῇ πρεσβυτέρῃ αὐτοῦ ἀδελφῇ Κορνηλία, ἐπανέυρε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν τινα ἐπὶ τῆς ὠραιότερας τῆς γῆς τοποθεσίας, ὑπὸ οὐρανὸν διαυγέστατον, ἐνώπιον φύσεως μεγαλοπρεπεστάτης καὶ ἅμα καταπληκτικῆς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατέλαβεν αὐτὸν αὖθις ἡ πρὸς τὴν μελαγχολίαν ἔσση καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνησυχία· διὸ καὶ παραιτήσας τὴν Σορρέντην, ἀφίκετο εἰς Ῥώμην, ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Φεβράριας, ἔνθα ἀπῆλθε

μάτην τὰ σχέδια, τὰ χεῖρογράφα καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ. Ἦλθεν εἰς Πάδουον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διαμείνῃ εἰς οὐδεμίαν πόλιν κατήντησεν εἰς Βενετίαν· ἔπειτα δὲ μεταβάς πάλιν εἰς Οὐρβίνον ἐστάθη εὐτυχέστερος τυχὼν δεξιώσιν πρέπουσαν αὐτῷ. Μετὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀφίξιν του ὁ Τάσσος συνέθεσε μίαν τῶν ὠραιότερων αὐτοῦ ποιήσεων. Ὁ δοῦξ ἦν εἰς τὴν ἐξοχὴν· ὁ δὲ ποιητὴς ἔγραψε πρὸς αὐτόν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παλατίου· καὶ περιμένων τὴν ἀπάντησιν, ἤρξατο μεγάλης τινος ὥδης, ἥς καταχωροῦμεν ἐνταῦθα δύο στροφάς.

« Ἀλοίμονον! ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας καθ' ἣν ἠσθάνθην καὶ ἀνέπνευσα, καθ' ἣν ἠνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸ φῶς τοῦτο, τὸ οὐδέποτε χαρμύσσον ἢ διαυγές πρὸς ἐμέ, ἡ ἄδικος αὕτη θεὰ (ἡ τύχη) ὥς παίγνιον ἐξέλαβεν ἐμέ, ὥς σκοπὸν τῶν ὀδυνηρῶν αὐτῆς βελῶν, τὸν δύστηνον! Τὰς πληγὰς ἃς ἔλαβον παρ' αὐτῆς, βίος μακρότατος μόλις θέλει δυνηθῇ νὰ θεραπεύσῃ. Καὶ τοῦτου μάρτυρα ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐνδοξον Σειρήνα, παρὰ τὸν τάφον τῆς ὁποίας ἐτέθη ἡ ἐπικήδειος ἐμοῦ πλάξ (1)· διατί δὲ νὰ μὴ εὐρῶ τὸν τάφον τοῦτον ἐκ τῆς πρώτης πληγῆς; Ἡμῖν παιδίον ἐτι ὅτε ἡ ἀσπλαγχνος, ἡ ἀδυσώπητος τύχη μὲ ἀπέσπασεν ἐκ τῆς ἀγκαλῆς τῆς μητρός μου. ὦ! ἀναπολῶ παρηγορούμενος τὰ ὑπὸ σπαραξικαρδίῶν δακρύων καταβρεγόμενα ἐκεῖνα φιλήματα, καὶ τὰς ζωνρὰς ἐκείνας δέσεις ἃς τινες ἀπήγαγον πνεύσαντες οἱ ἄνεμοι. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ μὴ τὴν ἐπανάιδωσι πλέον οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἐναγκαλισθῶ ὑπὸ τῶν βραχιόνων αὐτῆς ἐναγκαλισμούς ζωνρούς, θελξικαρδίους... ὦ πάτερ μου! ὦ ἀγαθὲ μου πάτερ! σὺ δ' ἐκ τοῦ ὕψους τῶν οὐρανῶν ἐπιβλέπων ἐπ' ἐμέ· ἔκλαυσα, τὸ γνωρίζεις, τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν θάνατόν σου, καὶ στένων κατέβρεξα διὰ τῶν δακρύων μου καὶ τὸν τάφον σου καὶ τὴν ἐπικηδεῖόν σου κλίνην· ἀλλ' ἀγάλλου ἦδη ἐπὶ τῶν οὐρανῶν σφαιρῶν, διότι ὀρεῖσονται πρὸς σὲ τιμαὶ καὶ ὄχι δάκρυα. Ἐγὼ δὲ, ἐγὼ μόνος ἀνάγκη νὰ ἐξαντλήσω δλόκληρον τῆς θλίψεως καὶ τῆς ὀδύνης τὸ ποτήριον. »

Ὁ Τάσσος παρήτησεν αὖθις τὸ Οὐρβίνον, ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ὑποψιῶν αὐτοῦ διωκόμενος· διημέρευσε εἰς Τουρίνον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐζήτησε εἰς ἱκετιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Φεβράριας. Ἀλλὰ μόλις ρηθῆς, δυσαρεσθηθεὶς ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ἣν ἔκαμον πρὸς αὐτόν ἐστράφη μεθ' ὕβρεων κατὰ τοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου καὶ ἀπάσης τῆς αὐλῆς. Ὁ πρίγγιψ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς παραρροσύνης ταύτης τοῦ Τάσσου, ἔδωκεν ἀπανθρώπως διαταγὴν ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτόν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Ἀννης, οἰκίας διὰ τοὺς μανιακοὺς προσδιορισμένης, ἔνθα ἐτέθη ὑπὸ αὐστηρὰν φυλακὴν, ἐπιτηρούμενος ὡς μανιώδης ἡ φρενιτικός.

Ὁ ποιητὴς ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς κατάστασιν τινα παραζάλης καὶ ἡλιθιότητος. Τὰ δεινὰ τοῦ σώματος προσετίθεντο ἤδη ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς, καὶ εἰδὸς τι ἀτονίας, ἣν οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἠθάρτι-

(1) Ὁ μῦθος ἐθεσε παρὰ τὴν Σορρέντην τὸν τάφον μιᾶς τῶν Σειρηνῶν.

θη, κατέλαβεν ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα. Ὁ πίνος τῆς γενειάδος καὶ τῆς κόμης αὐτοῦ, ὁ ῥυτίς τῶν ἐνδυμάτων του, ἡ κατάστασις εἰς ἣν περιῆλθε· ἡ μοναξία, ἣν αἰείποτε ἀπεστράφη· ἡ κακὴ περιποίησις, δι' ἣς οἱ ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρεταὶ μεταχειρίζοντο αὐτόν, καὶ ἡ σκληρότης τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὁ ἡγούμενος τοῦ νοσοκομείου, εἶδιδε τὸ παραδειγμα, ἔφερον αὐτόν εἰς κατάστασιν τρομερὰν καὶ κατανυκτικὴν ἄμα.

Ἡ αἰτία τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ παραφροσύνης τοῦ Τάσσου ἀπασχόλησεν ἐπὶ πολὺ τὸ πνεῦμα τῶν κριτικῶν καὶ ὑπομνηματιστῶν, ἀποδοσάντων αὐτὴν εἰς ὀλεθρίον καὶ ζωηρότατόν τι πάθος. Τρεῖς γυναῖκες νομίζονται ὡς ἐμπνεύσασαι αὐτῷ ἔρωτα σφοδρὸν, ἡ Λεονώρα, ἡ Λουκρητία Δέστε καὶ ἡ Λεονώρα Σανβιτάλη κόμισσα Σκανδιανου. Ἀλλὰ τίς ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἣν αὐτὸς ἐψάλλεν εἰς τὰς ποιήσεις του; Οἱ σύγχρονοι βιογράφοι νομίζουν ὅτι ἦν ἡ Λεονώρα Δέστε, ἀδελφὴ τοῦ δουκὸς τῆς Φεβράρας.

Ὡς νὰ μὴ ἔρrouν ὅλα τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος πάθη τὰ ταράσσοντα τὸν Τάσσον, νέα πάλιν προστετέθη δυστυχία. Δεκατέσσαρα ἄσματα τῆς Ἱερουσαλήμ ἐτυπώθησαν κατὰ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ (1580) πλήρη τυπογραφικῶν λαθῶν, ἐλλείψεων καὶ σφαλμάτων παχυλῶν ἐξ ἀτελεστάτης τινὸς ἀντιγραφῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ μέγας δούξ τῆς Τοσκάνης. Ἐξ ἁλλαι ἐκδόσεις ἠκολούθησαν ταύτην κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ εἰς διαφόρους τῆς Ἰταλίας πόλεις· ἀλλ' ἐπὶ τέλους διὰ τῆς φροντίδος φίλου τινὸς, ὁ Τάσσος ἠδυνήθη νὰ δημοσιεύσῃ ἀκριβῆ ἐντελὴ καὶ πρωτότυπον τοῦ πονήματος ἐκδόσιν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς δόξης αὐτοῦ, τοῦ θορύβου τῶν ἐπαίνων ἐκείνων καὶ τῶν εὐφημιῶν τῶν πανταχόθεν ἀντηχουσῶν, ἐνῶ οἱ ἐκδόται καὶ οἱ βιβλιοπώλαι ἐπλοῦτιζον ἐκ τῶν κόπων καὶ ἀγρυπνιῶν αὐτοῦ, ὁ δυστυχὴς Τάσσος κατετήκετο ἐν αἰχμαλωσίᾳ σκληρᾷ, ἡμελημένος, καταφρονούμενος, ἀσθενὴς καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαιοτέρων πραγμάτων στερούμενος. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀνυπόφορον κατὰ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ, ἦν ὅτι ἐμποδίζετο ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων φωνῶν ἐξ ὧν ἀντήχει ἀδιακόπως τὸ νοσοκομεῖον, « καὶ ὑπὸ θορύβων καὶ ταραχῶν ἱκανῶν, » ὡς ἔλεγεν εἰς τινα τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν κρίσιν καὶ τὸ λογικόν καὶ τῶν νουνεχῶν στερῶν καὶ σοφωτέρων αὐτῶν ἀνθρώπων. »

Ἐπὶ τέλους, διὰ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τοῦ ζηλωτοῦ καὶ ἰσχυροῦ τοῦ Τάσσου προστάτου, καμφθεὶς ὁ δούξ Ἀλφόνσος, ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν ποιητὴν, ὅστις ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἀγίας Ἀννης τὴν 5 ἢ 6 Ἰουλίου 1586, μετὰ ἐπτὰ ἐτῶν, δύο μηνῶν καὶ τινῶν ἡμερῶν, ὀδυνηρὰν καὶ σκληροτάτην φυλακίσιν.

Ὁ Τάσσος ἀποσυρθεὶς εἰς Μαντούαν, παρὰ τὸν δούκα Γουλιέλμον, κατεγίνετο ἐπιμελῶς εἰς τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνθεσιν νέου τινος ποιήματος τῆς κατακτηθείσης Ἱερουσαλήμ· παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς εὐσεβεῖς ἀσχήσεις, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θεολογίας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίως τοῦ ἁγ. Αὐγουστίνου. Ἐπεριγῆθη πολλάκις εἰς Ῥώμην, εἰς Φλωρεντίαν, εἰς Νεάπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρίσκετο ἤδη πρὸ τεσσάρων μηνῶν ὅταν ὁ καρδινάλιος

Κινθίων ἐφαντάσθη νὰ φέρῃ αὐτόν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀνανεῶν δι' αὐτόν τὴν εἰς τὸ Καπιτώλιον διὰ τῆς στέψεως τελετὴν τοῦ θριαμβοῦ, ἣτις οὐδέποτε πλέον ἀπὸ τοῦ Πετράρχου εἶχε τελεσθῇ. Ὁ Τάσσος εἰ καὶ μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τοῦ θριαμβοῦ τούτου, ἐπανῆλθεν ὁμως εἰς Ῥώμην καὶ ὑπεδέχθη διὰ μεγάλων τιμῶν. Ἀλλ' αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ἐλπίδες ἐγκατέλιπον αὐτόν· ἡ δὲ φύσις ἐφάνετο ἀσθενοῦσα καθ' ὅσον ἡ τύχη ἤρχιζε νὰ μειδιᾷ πρὸς αὐτὸν μειδιάμα ἱλαρόν. Κατὰ μῆνα ἀπρίλιον τοῦ 1595, ἐποχὴν διὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ διορισθεῖσαν, ἤρθάνθη ἑαυτὸν παρ' ἐλπίδα διόλου ἐξησθηνημένον· καὶ μὴ θέλων νὰ κατὰγίνεται πλέον εἰμὴ περὶ τοῦ πληττάζοντος αὐτοῦ τέλους, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἀποσυρῇ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου. Μετὰ τινος ἡμέρας αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἀσθενέστερον ἔτι, ἐνόησεν ὅτι ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν μόνον αὐτοῦ πιστὸν φίλον, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἔγραψε τὴν κατανυκτικὴν ταύτην ἐπιστολήν.

« Τί θέλει εἰπεῖ ὁ φίλος Κωνσταντῖνος ὅταν μάθῃ » τὸν θάνατον τοῦ φιλάτου αὐτοῦ Τάσσου; Νομίζω » ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ λάβῃ τὴν εἰδησιν τούτου, » διότι αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν περὶ τὰ τέλη μου, μὴ » δυνήεις νὰ θεραπεύσω οὐδέποτε τὴν ἐπάρaton ταύτην » μελαγχολίαν τὴν προστεθείσαν εἰς ὅλας τὰς συνή » θεις μου ἀσθενείας, καὶ ἣτις τὸ βλέπω σαφῶς, μὲ » σύρει ὡς χεῖμαρρος ραγδαίως, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ » ἀντιθέσω κατ' αὐτοῦ οὐδὲν ἐμπόδιον. Δὲν εἶναι » πλέον καιρὸς νὰ δμιλήσω περὶ τῆς ἐπιμονῆς τῆς » ἀδυσωπότητος μου τύχης, διὰ νὰ μὴ εἴπω τῆς ἀ » χαριστίας τῶν ἀνθρώπων, ἣτις ἠθέλησεν ἐπὶ τέλους » νὰ τιμήσῃ διὰ τοῦ θριαμβοῦ δυστυχῇ καταβιβάζου » σά με εἰς τὸν τάφον, εἰς τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἤλ » πιζον ὅτι ἡ δόξα αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐ αἰὼν ἡμῶν » ἤθελεν ἐξάξει ἐκ τῶν συγγραμμάτων μου, δὲν ἤθε » λε μείνῃ διόλου ἀβράβευτος· ὠδήγησα ἑμαυτὸν εἰς » τὸ μοναστήριον τοῦτο ὅχι μόνον διότι οἱ ἱατροὶ νο » μίζουσι τὸν ἀέρα αὐτοῦ ὑγιεινότερον ὢλον τῶν » συνικιῶν τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀρχίσω, » τὸν τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου τόπου, καὶ τῆς » συναναστροφῆς τῶν ἁγίων τούτων μοναχῶν, τὰς » πρὸς τὸν οὐρανὸν συνδιαλέξεις μου. Παρακάλει ὁ » πέρ ἐμοῦ τὸν Θεόν, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι, ὡς αἰεί » ποτε ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ σὲ ἡγάπησα καὶ σὲ ἐτίμησα, » οὕτω θέλω σὲ ἀγαπᾶσαι, θέλω σὲ τιμᾶσαι καὶ ἐν τῇ » ἄλλῃ, τῇ ἀληθεῖ, τῇ ἐξ ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς » χάριτος προσερχομένῃ. Συστητῶ δὲ ἑμαυτὸν μετὰ » σοῦ εἰς τὴν θείαν χάριτα. »

• Ῥώμη, Ἅγιος Ὀνούφριος. •

Σφοδρὸς πυρετὸς κατέλαβεν αὐτόν τὴν 10 ἀπριλίου, καὶ ἐξέπνευσεν τὴν 25 εἰς ἡλικίαν ἐνὸς καὶ πενήτηκοντα ἐτῶν.

A. I.